

Hvor ble det av Palestina?

2008 markerer 60-årsjubileet til staten Israel. For verdens åtte millioner palestinere markeres også 60-årsdagen, men av helt andre grunner. Opprettelsen av den jødiske staten Israel betydde nemlig en prenatal død for den palestinske staten.



Jørgen Jensehaugen, PRIO

Det finnes ikke *én* historie om hva som skjedde i 1948 i Palestina. I beste fall finnes det to historier, eller narrativ om man vil. Det mest kjente er seierherrenes historie, det vil si Israels historie. For dem var hendelsene i 1948 en frigjøringskrig. I det følgende skal vi undersøke det andre narrativet – palestinernes. For dem var krigen en katastrofe som radikalt omgjorde det palestinske samfunnet. Palestinerne ble offer for en etnisk rensning og ble omgjort til en permanent flyktningbefolkning, både i og utenfor staten Israel.¹

NAKBA – DEN PALESTINSKE KATASTROFEN

For den arabisk-palestinske befolkningen markerte 1948 en skillelinje i historien. For denne befolkningsgruppen har året blitt stående igjen som et slags absolutt historisk nullpunkt som definerer alle fortidige og fremtidige hendelser.² Grunnen til det er både at hendelsene i 1948 rev i stykker det eldgamle palestinske samfunnet, og at flyktningene har blitt nektet retur; det har aldri vært noen form for verken rettslig eller moralsk oppgjør. I det følgende skal vi undersøke både hva som skjedde i 1948 og de konsekvensene dette hadde for det palestinske samfunnet.

Fram til november 1947 eksisterte det, i det som da het det palestinske mandatområdet, en viss fred mellom representantene for de tre trosretningene: jøder, kristne og muslimer. Det var langt fra en fullkommen fred i ordets rette forstand, men det var i det minste en sameksistens.³ Ca. 1,3 millioner palestinere (kristne og muslimer) levde side om side med ca. 650,000 jøder.⁴ Uroligheter hadde lenge ulmet under overflaten. Ved flere anledninger hadde det brutt ut kamper, opprør og det hadde blitt utført terroraksjoner. Mye stod på spill for begge parter. For sionistene dreide det seg om å *opprette* et hjemland, mens for palestinerne dreide det seg om å *bevare* et hjemland. Disse to ideene var uforenelige. Det eneste som holdt partene fra hverandre var den britiske militære tilstedeværelsen. Den ovennevnte ”freden” hvilte derfor på et heller ustabil premis. Etter mye eksternt og internt press, bestemte den britiske regjeringen seg for å trekke seg ut av Palestina. De hadde på det tidspunktet ikke klart å finne en gangbar løsning på palestina-problemet og

det ble overlatt det nyopprettede FN. FN nedsatte en kommisjon, UNSCOP, som skulle utarbeide en plan for hvordan man kunne forene de to statsideene. Premissene for kommisjonen var ikke lette. Mens den palestinske nasjonalismen var i fremvekst skulle FN opprette et jødisk hjemland i Palestina på en måte som tilfredstilte begge parter. Det skulle vise seg å bli et umulig oppdrag.

I sitt forsøk på å basere vedtaket på de politiske realitetene i Palestina reiste kommisjonen rundt og intervjuet representanter for de forskjellige interessegruppene. Fra palestinsk hold ble dette sett på som en ny imperialisme. Det palestinske lederskapet boikottet derfor høringene. Denne boikotten, kombinert med kommisjonens sympati med de jødiske flyktningene samt et veldirigert sionistisk propagandaapparat, førte til at flertallet av medlemmene i UNSCOP landet på en delingsplan som skulle gi jødene 56 % av Palestina, mens palestinerne skulle få beholde de resterende 44 %.⁵ Jerusalem var trukket ut av kalkylen, da byen med omkringliggende områder skulle bli internasjonalisert. På tross av at medlemmene i UNSCOP hadde gjort det de kunne for å basere delingsplanen på intervjuer med representantene for de forskjellige partene, bar den endelige planen preg av å være bestemt utenfra. På bakken var realiteten at jøder satt på noe i overkant av 6 % av landområdene og representerte ca. 30 % av befolkningen.⁶ Med unntak av Jaffa-distriktet var det heller ikke et eneste distrikt i Palestina hvor jødene var i flertall.⁷ Det var tydelig at minst 70 % av befolkningen var imot planen.

Det var en oppskrift på krig. FNs delingsplan inneholdt ingen retningslinjer for implementering, og det var lagt opp til at partene skulle samarbeide. Som den jødiske historikeren Avi Shlaim har bemerket: ”[It] provided not just international legitimacy for creating Jewish and Arab states, but unintentionally the signal for a savage war between the two communities in Palestine.”⁸

Kort tid etter at delingsplanen fikk støtte i FNs generalforsamling, 29. november 1947, brøt det ut krig i Palestina. De første månedene, fram til og med 14. mai 1948, var det snakk om en borgerkrig mellom palestinske og jødiske militsgrupper. Det er praktisk talt

umulig å si hvem som gikk til angrep først, men det ble raskt en "point of no return".⁹ De jødiske militære organisasjonene, først og fremst Haganah (senere IDF), men også terroristgruppene Stern og Irgun, var langt bedre organisert og bevæpnet enn sine palestinske motstykker. Disse gruppene kjempet for å forsvare og utvide de jødiske kontrollerte områdene. De palestinske militserne på sin side var dårligere bevæpnet og hadde ingen klare overordnede mål. Ettersom det ble tydelig at man hadde klart å sikre de jødiske kjerneområdene ble den Haganah-ledede offensiven gradvis mer ekspansiv.¹⁰ Inkludert i en slik utvidelse var en praktisert etnisk rensning.¹¹ For de jødiske militserne var denne fasen av krigen en stor suksess. De jødiske områdene ble sterkt utvidet og innen starten av juni 1948 hadde opptil 300,000 palestinere blitt drevet på flukt.¹² Flere palestinere flyktet i krigens andre del, som vi skal se, men det er denne første perioden som veier tyngst i det palestinske narrativet. For det var under denne borgerkrigsperioden to av de største og viktigste palestinske byene, Haifa og Jaffa, falt.¹³

Krigen ble en krig mellom stater den 15. mai 1948, da de omkringliggende arabiske statene invaderte Palestina etter Israel hadde erklært sin uavhengighet dagen i forveien. Ifølge det som lenge var offisiell historieskrivning, var krigen en kamp mellom en arabisk Goliat og en jødisk David, som David på mirakuløst vis klarte å vinne.¹⁴ Ironisk nok var dette bildet resultatet av israelsk propaganda så vel som arabisk retorikk.¹⁵ En videre ironi, som er spesielt interessant for historikere, er at kontrafaktisk historieskrivning "vant" over den reelle historieskrivningen. Det har lenge vært mer fokus på at araberstatene ville kvele den jødiske staten idet den ble født, enn det har vært på at den jødiske staten faktisk kvele den palestinske staten før den ble født.¹⁶

I krigens hete ble den såkalte "All Palestine Government" (APG) grunnlagt, med sitt hovedsete i Gaza. Dette var muligens det nærmeste Palestina kom til et offisielt politisk lederskap under krigen, men APG var like mye et direkte resultat av den interne arabiske maktkampen. Den ble grunnlagt med støtte fra Egypt, men ble erklært forrædersk av Transjordan, som så denne som en trussel mot sine egne palestinaambisjoner. Redusert til et redskap i den regionale maktpolitikken var All Palestine-regjeringen kortlivet. Nådestøtet ble gitt gjennom et israelsk angrep på Egypt i oktober-november 1948 (Operasjon Yoav). Dette angrepet gikk gjennom Gaza og "regjeringen" ble drevet i landflyktighet. Med ødeleggelsen av den palestinske regjeringen i Gaza hadde nesten hele det palestinske lederskapet blitt kastet ut av Palestina. Det fantes et visst unntak i det som nå er Vestbredden. Der hadde jordanske og irakiske styrker den militære kontrollen. I et forsøk på å legitimere sin okkupasjon av Vestbredden sørget Kong Abdullah av Transjordan for at det ble holdt en serie palestinske kongresser som ga ham mandat til å styre de områdene av Palestina som fremdeles var i arabiske hender. Selv om disse kongressene hadde relativt stor deltagelse og ble støttet av enkelte prominente palestinere, var det tydelig at de var orkestret fra Amman og at de ikke hadde stor støtte i befolkningen. Mange palestinere anså det slik at en innlemmelse i Transjordan var den beste av alle de dårlige løsningene som lå på bordet. Mye av støtten ble altså gitt fordi alle gode løsninger hadde spilt fallitt.¹⁷

Innen krigen var ferdig, med våpenstillstandsavtalene, hadde 77 % av det historiske Palestina blitt israelsk territorium. Resten ble fordelt

mellom Gaza (ca. 1 %) som var okkupert av Egypt, og Vestbredden (ca. 22 %) som ble annektert av Jordan. Ca. 750,000 palestinere (ca. 80 % av den palestinske befolkningen innenfor det området) hadde flyktet fra Israel, og av de ca. 150,000 resterende palestinere i Israel var ca. 25 % internt fordrevne.¹⁸

De arabiske landene hadde gått på knusende militære nederlag og det palestinske samfunnet hadde blitt rasert. Resolusjon 194, vedtatt av FN 11. desember 1948, fastslo at de palestinske flyktingene hadde returret (eller kompensasjonsrett om de foretrakk det).¹⁹ Israel hadde ingen intensjon om å ta tilbake disse 750,000 flyktingene, og nektet å forhandle på dette punktet. Flyktningspørsmålet var ikke på dagsorden i våpenstillstandsforhandlingene, og i den første runden med fredsforhandlinger tilbød Israel seg å ta tilbake 100,000 flyktinger ved en endelig fred. Dette forslaget var noe araberstatene ikke kunne akseptere – hva skulle skje med de resterende 650,000?²⁰ Det ble ingen fredsavtale og palestinaspørsmålet har blitt stående uløst.

Med nakbaen oppstod det en tredeling av den palestinske befolkningen på det palestinske samfunnet: flyktingene; de som ble igjen i Israel; og de som bodde på Vestbredden og på Gaza.²¹ Denne tredelingen er ikke helt presis siden det finnes tilfeller hvor to eller tre av disse overlapper. I dette henseendet er den i og for seg nøyaktig nok, men av praktiske årsaker vil flyktingene og beboerne i Vestbredden/Gaza bli behandlet under ett.

INTERNT I ISRAEL

De palestinere som ble igjen i det som ble staten Israel, både de som ble igjen i sine opprinnelige landsbyer/byer og de internt fordrevne, ble underlagt et militærstyre som varte fra 1948 til 1966.²² Offisielt fikk disse palestinere statsborgerskap i Israel, en stat som offisielt ikke diskriminerer på etnisk grunnlag. Her er det en tydelig forskjell på offisielt uttalt politikk og praksis. De ca. 150,000 palestinere og deres etterkommere, som nå anslås å være ca. 1 million, er i beste fall annenrangs borgere i Israel. De av disse som var internt fordrevne ble kjent som "present absentees".²³

De "forlatte" palestinske landsbyene ble erklært militære områder og gjennom den militære administrasjonens artikkel 125 ble det gitt:

the military governor the power to proclaim any area or place a forbidden area ... which no one can enter or leave without ... a written permit from the military commander or his deputy ... failing which he is considered to have committed a crime.²⁴

I teorien gjaldt denne loven for alle Israels borgere. I praksis derimot ble jøder unndratt fra kravene i artikkel 125.²⁵ De internt fordrevne palestinere ble karakterisert som "present absentees" og fikk sine forlatte eiendeler og eiendommer konfiskert av den israelske staten (Custodian of Abandoned Property) som skulle fordele disse godene til tilflyttede jøder. Dette ble lovliggjort under "Absentees' Property Law".²⁶

Verst gikk det kanskje utover de palestinske beduinene i Negevørkenen. Under påskudd av å skulle sivilisere Palestina, ble disse beduinene tvunget til bofasthet gjennom en rekke lovgivninger og restriksjoner.²⁷ På tross av at beduinene slo seg ned, da de ble tvunget til å avslutte sin

nomadiske tilværelse, oppstod det en kafkask situasjon som fortsatt består – mange av beduinlandsbyene ble såkalte ikke-aner kjente landsbyer. I praksis betyr dette at selv om landsbyene finnes (geografisk) og innbyggerne i dem er israelske statsborgere, så finnes ikke landsbyene i juridisk og byråkratisk forstand. I Negevørkenen ligger det ca. 45 slike ikke-eksisterende landsbyer. Grunnet fraværet av en offisiell anerkjennelse får ikke disse landsbyene tilgang til offentlig budsjettstøtte for utbygging av infrastruktur. Landsbyene er ikke å finne på israelske kart og mange av dem mangler strøm, kloakk, helseklinikker, skoler og gode veier. Husene i disse landsbyene kan potensielt rives når som helst, og innbyggerne har ikke lokalpolitisk representasjonsrett. Siden landsbyene ikke er anerkjente har heller ikke innbyggerne rett til å få eiendomspapirer på landarealene sine, og disse kan derfor konfiskeres av staten, noe som ofte skjer i praksis.²⁸

UTVISKNING AV HISTORIEN

Mange palestinske landsbyer ble helt eller delvis ødelagt i 1948. I de fleste tilfeller er de ødelagte landsbyenes identitet forsøkt visket ut. Den israelske regjeringen erklærte disse landsbyene som stengte militære områder. Deretter ble det ført en bevisst politikk fra israelsk hold med det mål å ”endre” historien ved å retroaktivt frata palestinere deres historiske legitimitet til landet, og for å skape en tilsvarende jødisk legitimitet. Flere teknikker ble brukt for å utføre dette.

Der hvor den palestinske landsbyen hadde romerske ruiner, ble ruinene av de ødelagte palestinske husene ofte stående slik at turister (og israelere) kan få inntrykk av at alle ruinene er romerske. I slike tilfeller blir ofte de romerske ruinene knyttet til antikk jødisk historie for å legitimere den jødiske ”tilbakevendelsen”. Et godt eksempel på slik praksis er å finne i restene av Kafr Bir'im, en kristen landsby hvor beboerne ble drevet ut i 1948. Den tomme landsbyen ble deretter bombet i 1953 og ruinene av landsbyen har blitt en nasjonalpark og er blitt omdøpt til ”Bar'am Antiquities”.²⁹

En annen utbredt teknikk er planting av pinjetrær over landsbyenes ruiner.³⁰ Pinjetrær vokser ikke naturlig i Palestina. Det er en importert tresort og pinjeskoger i Israel står derfor ofte som minnesmerker over landsbyer som har blitt fjernet. Den samme funksjonen har kaktusrekker. Disse pleide å være ”murene” som omringet landsbyene og som nå står igjen fordi det er nærmest umulig å rive opp kaktuser med røttene.

En tredje, og kanskje også den mest utbredte metoden for å fjerne sporene etter den palestinske fortiden, har vært å gjøre om de avbefolkede, palestinske landsbyene til jødiske bosetninger og *kibbutzer*. I slike tilfeller har man ofte hebraisert landsbyens opprinnelige arabiske navn. Eksempelvis ble Bayt Dajan til Beit Dagan, Amqa ble til Amka og 'Ayn Hawd ble til 'Ein Hod, osv.³¹ I andre tilfeller igjen ble navnene helt endret. Tidligere forsvarsminister Moshe Dayan kommenterte denne praksisen:

You don't even know the names [of the previous Arab villages] and I don't blame you, because those geography books aren't around anymore. Not only the books, the villages aren't around. Nahalal was established in the place of Mahalul, and Gvat was established in the place of Jibta, Sarid in the place of Huneifis and Kfar Yehoshua in the place of Tel Shaman. There isn't any place that was established in an area where there had not at one time been an Arab settlement.³²

Som et svar på dette utviskningsprosjektet har palestinske historikere søkt å bevare det utdødde Palestina ved å skrive historiebøker som beviser den tidligere eksistensen til landsbyer. Dette er lokalhistorie som et eksistensielt-historisk redskap.³³

FLYKTINGER UTENFOR ISRAEL

De ca. 750,000 palestinske flyktingene ble fordelt på de omkringliggende områdene på den følgende måten: Vestbredden 280,000 (38 %); Gaza 190,000 (26 %); Libanon 100,000 (14 %); Syria 75,000 (10 %); Transjordan 70,000 (10 %); Egypt 7,000 (1 %); og Irak 4,000 (0.6 %).³⁴ Selv om utgangspunktet for alle disse flyktingene var det samme, har de endt opp i vidt forskjellige situasjoner.

I desember 1948 ble FN-resolusjon 194 vedtatt. I følge denne hadde alle de 750,000 flyktingene returrett. United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) ble opprettet i sammenheng med resolusjon 194. Organisasjonen skulle ta seg av flyktingene fram til krigen var ferdig og de kunne returnere. Kamphandlingene tok slutt og det ble tegnet våpenstillstandsavtaler, men i i fraværet av virkelige, stabile fredsavtaler med nabostatene nektet Israel å ta imot noen flyktinger. Dette representerte en tydelig sirkelargumentasjon. Et av de største fredshinderene var tross alt at Israel nektet å ta imot de palestinske flyktingene. Resultatet var at heller ikke de arabiske statene var villige til å integrere flyktingene. Politisk kan man forstå at araberstatene ville beholde dette forhandlingskortet, men for de palestinske flyktingene betød dette i praksis at de ikke har blitt godt mottatt noe sted. De har måttet lide under regimene til både sine arabiske ”venner” og sine israelske fiender.

Med tiden ble UNRWA et av de største og lengstvarende midlertidige krisehåndteringssystemene i verden. Per i dag har UNRWA fortsatt hel- eller delansvar for 4,6 millioner palestinske flyktinger. Av disse bor ca. 1,3 millioner fortsatt i flyktingleire.³⁵ Det er ingen av de arabiske landene som kan sies å ha ført noen god palestinapolitikk. Skalaen for hvordan de forskjellige regimene har behandlet de palestinske flyktingene går fra dårlig og nedover.

I Jordan fikk palestinere statsborgerskap, men de ble likevel behandlet som annenrangs borgere. I identitetsparene deres står det at de er palestinere og de blir spesielt ekskludert fra militær- og statsapparatet. De ble også lenge mer eller mindre ekskludert fra det politiske liv. Likevel var det i Jordan PLO virkelig rotfestet seg som en stat i staten. Fra Jordan utførte diverse palestinske militante grupper angrep mot Israel og israelske mål. Dette tok brått slutt i september 1970 (Svart September), da PLO ble knust av den jordanske hæren og kastet ut av landet.³⁶ Per i dag er situasjonen mer eller mindre normalisert og Jordan fremstår som det arabiske landet som behandler palestinere best, men det foregår likefullt en diskriminering.

Egypt mottok bare 7,000 palestinere, men i løpet av 1948-krigen hadde landet okkupert Gazastripen – et område som mottok 190,000 flyktinger. Egypts opptreden i forhold til de palestinske flyktingene må derfor ses i sammenheng med Gaza. Her ble palestinere underlagt et strengt egyptisk militærstyre og det ble påkrevd spesialtillatelse for reiser inn til Egypt. Hele

stripen ble styrt av den egyptiske militære administrasjonen og palestinerne ble ekskludert fra sosiale, politiske og økonomiske bestemmelsesinstanser.³⁷ Siden juni 1967 har Israel okkupert Gazastripen. Egypt kan derfor sies å ha blitt kvitt sitt palestina-problem.

I Libanon ble de palestinske flyktningene fullstendig segregert fra samfunnet som helhet. De havnet i flyktningleirene spredt over hele landet. De fikk ikke statsborgerskap og ble stengt inne i leirene.³⁸ Her var de strengt kontrollert av den libanesiske hæren. Videre ble det satt opp lister over arbeid palestinske flyktninger ikke kunne få. Disse listene finnes den dag i dag. De palestinske flyktningleirene ble slumstater i staten. Det ble etterhvert her PLO bygde opp sine viktigste politiske og militære baser. Dette ble en så strukturert del av den libanesiske politiske virkeligheten at PLO fikk legitim kontroll over leirene gjennom Kairoavtalen fra 1969, en avtale som forbød libanesiske styrker å entre leirene.³⁹ Dette var med på å bidra til den libanesiske borgerkrigen fordi det representerte et "fremmed" maktelement som ikke passet inn i den skjøre etniske overenskomsten som Libanon var basert på. Videre førte disse politiserte palestinske leirene til at Israel invaderte Libanon i 1982 fordi det var herfra PLO hadde ledet geriljaangrepene mot Israel.⁴⁰ Det totale fravær av en løsning på det libanesiske palestina-problemet har ført til en uholdbar situasjon for Libanon, og spesielt for den palestinske flyktningbefolkning som lever i en stagnert innesluttet fattigdom.

I Syria har palestinerne blitt relativt godt integrert, men de er uten statsborgerskap og de får dårligere gjennomsnittsbetalt enn syrerne.⁴¹ I resten av verden har heller ikke palestinerne kommet spesielt godt ut. Det finnes selvfølgelig eksempler på vellykkede palestinerne internasjonalt, men det er en felles palestinsk opplevelse at de er et uønsket folk. Rashid Khalidi mener at dette har blitt essensen av den palestinske identitetsfølelsen:

The quintessential Palestinian experience, which illustrates some of the most basic issues raised by Palestinian identity, takes place at a border, an airport, a checkpoint: in short, at any one of these modern barriers where identities are checked and verified. What happens to Palestinians at these crossing points brings home to them how much they share in common as a people. For it is at these borders and barriers that [they] are singled out for "special treatment", and are forcefully reminded of their identity: of who they are, and of why they are different from other.⁴²

Det går en direkte historisk linje fra nakbaen til denne internasjonale fremmedgjøringen.

SOSIAL DØD OG GJENOPPSTAND

På et vis "forsvant" det folket sionistene hadde hevdet ikke eksisterte.⁴³ I vestlig politisk diskurs ble de palestinske flyktningene redusert til objekter i et humanitært problem.⁴⁴ Saleh Abdel Jawad har gått så langt som å referere til nakbaen som *sociocide* (samfunnsdrap).⁴⁵ For palestinerne ble ikke bare kastet ut av landet sitt, de ble også fratatt sin identitet, som var knyttet til jorden, og ble araberverdens *Lumpenproletar*.⁴⁶ Som vi har sett ble den palestinske historien forsøkt utvisket, og i tillegg ble hele det gamle lederskapet diskreditert. Det palestinske nasjonale politiske

livet, som fram til 1948 hadde vært styrt av dominerende familier – al-Khalidi; al-Husayni; Nashashibi – ble i løpet av 1948-krigen rasert. Disse familiene hadde tross alt feilet der sionistene hadde vunnet, og de hadde ikke lenger noen maktbaser av verdi.⁴⁷

Det tok nesten tjue år fra nakbaen til den palestinske nasjonalismen klarte å produsere et nytt politisk lederskap etter at det gamle hadde blitt ødelagt i 1948.⁴⁸ Men da var det de lavere sjikt av det palestinske samfunnet som ble det nye lederskapet. Tittelen på Rosemary Sayighs studie av palestinske flyktninger i Libanon er høyst treffende i sin beskrivelse av denne utviklingen: "Palestinian: From Peasants to Revolutionaries".⁴⁹

A nation which has long been in the depths of sleep only awakes if it is rudely shaken by events, and only rises little by little. [...] This was the situation of Palestine, until it was shaken by the great war [...] and it awoke, little by little.⁵⁰

Dette ble skrevet av den palestinske intellektuelle Khalil al-Sakakini allerede i 1925, men man skulle tro det ble skrevet etter 1948. Det blir ofte antatt at den palestinske nasjonalismen på et vis er fiktiv og at den først ble skapt etter at staten Israel ble til og den palestinske befolkningen hadde blitt drevet i eksil. Som man kan se fra sitatet over stemmer ikke en slik påstand. Det er tydelig at blant en del palestinske intellektuelle hadde ideen om Palestina som en nasjon vokst frem allerede tidlig på 1900-tallet.⁵¹ En slik palestinsk nasjonalisme kom til uttrykk blant annet gjennom opprettelsen av avisen *Filastin* i 1911.⁵² Denne nasjonalismen var lenge elitepreget, og begynte ikke å bli en integrert del av folkekulturen før det var for sent. Det er derfor en viss sannhet i antagelsen om fraværet av en palestinsk nasjonalisme. Analysen til Khalil al-Sakakini er minst like gyldig hvis man erstatter "the great war" med "the nakba". For da det palestinske samfunnet ble revet i stykker og sendt i eksil i 1948, ble det skapt en eksilets nasjonalisme som var sterkere enn hjemlandets nasjonalisme hadde vært.⁵³

Paradokset med nakbaen er nærmest ironisk hvis man tillater seg å sammenligne de to nasjonalismene som kolliderer i palestina-konflikten. Med nakbaen ble Palestina som samfunn ødelagt, men med exodusen ble den palestinske nasjonalismen befestet.⁵⁴ Parallellen kan her trekkes til den jødiske nasjonalismen. Sentralt i denne står exodusopplevelsen (diasporaen, Moses) minst like sterkt, om ikke sterkere, enn statsopplevelsen (Solomon, David etc.). Palestinerne ble på mange måter araberverdens jøder – et forfulgt folk uten land.⁵⁵

Noter

1. Det har vært store debatter omkring hvorvidt det som skjedde i 1948 kan regnes som etnisk rensning. Tallene taler for seg selv. Av de ca. 900.000 palestinerne som bodde i det som i dag er Israel, flyktet ca. 750.000 utenfor grensene. Av de resterende ca. 150.000 ble et ukjent antall internt fordrevne. Masalha, Nur: "Introduction" i Masalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 10-12. Benny Morris, som har utført den mest gjennomførte forskningen på feltet, unnlater å kalle det etnisk rensning i sitt forskerarbeide, men i et private intervju legger han ikke skjul på at det var nettopp det det var. Shavit, Ari: *Survival of the Fittest? An Interview with Benny Morris*. <http://www.counterpunch.org/shavit01162004.html> (sist sjekket 04.08.2008); Morris, Benny: *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge 2004.
2. Abu-Lughod, Lila og Sa'di, Ahmad H.: "Introduction" i Sa'di, Ahmad H. og Abu-Lughod, Lila (red.): *Nakba: Palestine, 1948, and the Claims of Memory*. New York 2007, ss. 3-24.
3. Jawad, Saleh Abdel: "The Arab Palestinian Narratives of the 1948 War" i Rotberg, Robert I.: *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*. Bloomington 2006, s.82.
4. Morris, Benny: *Righteous Victims*. New York 2001, s. 192.
5. Elad Ben-Dror hevder jødene ble tildelt 62%, men det er vanligere å bruke 56%. Jeg har ikke funnet årsaken til denne store forskjellen i kalkuleringer. Ben-Dror, Elad: "The Arab struggle against partition: The international area of summer 1947" i *Middle Eastern Studies*, 43:2, March 2007, ss. 259-293.
6. Butenschön, Nils: "The paradox of Palestinian self-determination" i Hilal, Jamil (red.): *Where Now for Palestine?* London/New York 2007, s. 79.
7. Khalidi, Walid: *All That Remains*. Washington D. C. 1992, s. xxviii.
8. Shlaim, Avi: *Collusions Across the Jordan*. Oxford 1988, s.122.
9. Abdel Jawad, Saleh: "The Arab Palestinian Narratives of the 1948 War" i Rotberg, Robert I.: *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*. Bloomington 2006, ss. 80-83.
10. Morris, Benny: *1948*. New Haven 2008, ss. 75-179.
11. At det ble utført en *de facto* etnisk rensning er det liten tvil om. Den store debatten dreier seg heller om hvorvidt dette skjedde som bieffekt av krigen (by war, not by design) eller om det skjedde på direkte ordre fra det sionistiske lederskapet. Se bl.a. Morris, Benny: *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge 2004; Palumbo, Michael: *The Palestinian Catastrophe*. London 1987; Pappé, Ilan: *The Ethnic Cleansing of Palestine*. Oxford 2007; Khalidi, Walid: "Why did the Palestinian Leave, Revisited" in *Journal of Palestinian Studies* Vol. 34, no.2, Winter 2005; Finkelstein, Norman G.: *Image and Reality of the Israel-Palestine Conflict*. London/New York 2003; Masalha, Nur: *Expulsion of the Palestinians*. Washington D.C. 2001.
12. Morris, Benny: *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge 2004, ss. 262-265.
13. Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997, s. 178; Khalidi, Rashid: "The Palestinians and 1948: The Underlying Causes of Failure" i Rogan, Eugene L. and Shlaim, Avi: *The War for Palestine*. Cambridge 2002, ss. 12-13.
14. Abdel Jawad, Saleh: "The Arab Palestinian Narratives of the 1948 War" i Rotberg, Robert I.: *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*. Bloomington 2006, s. 73. De israelske ny-historikerne har tatt et stort og viktig oppgjør med denne offisielle historieskrivningen. Deres "revisjonisme" har blitt mainstreamet som historieskrivning, men den har ikke klart å bli offisiell. Naveh, Eyal: "Identity Construction in Israel through Education in History" i Rotberg, Robert I.: *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*. Bloomington 2006, ss. 263-268.
15. Morris, Benny: *Righteous Victims*. New York 2001, ss. 215-223.
16. Shlaim, Avi: "The debate about 1948" in *International Journal of Middle East Studies* 27, no. 3, Aug. 1995.
17. Jenschaugen, Jørgen: *Friendship Re-animated. The Israeli-Transjordanian Armistice Negotiations 1948-1949*. Unpublished Master Thesis, University of Oslo/PRIO 2008, ss. 38-43.
18. Masalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005.
19. Neff, Donald: *Fallen Pillars: U.S. Policy towards Palestine and Israel since 1945*. Washington D.C. 2002, ss. 70-71.
20. Jenschaugen, Jørgen: *Friendship Re-animated. The Israeli-Transjordanian Armistice Negotiations 1948-1949*. Unpublished Master Thesis, University of Oslo/PRIO 2008, ss. 110-115.
21. Jayyusi, Lena: "Iterability, Cumulativity, and Presence" i Sa'di, Ahmad H. og Abu-Lughod, Lila (red.): *Nakba: Palestine, 1948, and the Claims of Memory*. New York 2007, s. 109.
22. Boqa'i, Nihad: "Patterns of Internal Displacement, Social Adjustment and the Challenge of Return" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, s. 100; Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997, s. 179.
23. Cohen, Hillel: "Land, Memory and Identity: The Palestinian Internal Refugees in Israel" i *Refuge* Vol. 21 No. 2, februar 2003, ss. 6-13.
24. Siteret i Abu-Sa'ad, Isma'el: "Forced Sedentarisation, Land Rights and Indigenous Resistance: The Palestinian Bedouin in the Negev" i Masalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, s. 118.
25. Abu-Sa'ad, Isma'el: "Forced Sedentarisation, Land Rights and Indigenous Resistance: The Palestinian Bedouin in the Negev" i Masalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 119-120.
26. Segev, Tom: *1949: The First Israelis*. New York 1986, ss. 68-91.
27. Abu-Sa'ad, Isma'el: "Forced Sedentarisation, Land Rights and Indigenous Resistance: The Palestinian Bedouin in the Negev" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 113-141.
28. International Crisis Group: *Identity Crisis: Israel and its Arab Citizens*. 4 March 2004, ss. 1, 16-17; Abu-Sa'ad, Isma'el: "Forced Sedentarisation, Land Rights and Indigenous Resistance: The Palestinian Bedouin in the Negev" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 113-141; Cook, Jonathan: "Unrecognized Villages: Indigenous 'Ayn Hawd versus Artists' Colony 'Ein Hod" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 197-213.
29. Dalrymple, William: "Kafr Bir'im" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 168-177.
30. Cook, Jonathan: "Unrecognized Villages: Indigenous 'Ayn Hawd versus Artists' Colony 'Ein Hod" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 206-208. Et eksempel på en slik praksis gjelder landsbyen Lubyā. 'Issa, Mahmoud: "The Nakba, Oral History and the Palestinian Peasantry: The Case of Lubyā" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, s. 192.
31. Boqa'i, Nihad: "Patterns of Internal Displacement, Social Adjustment and the Challenge of Return" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, s. 73; Cook, Jonathan: "Unrecognized Villages: Indigenous 'Ayn Hawd versus Artists' Colony 'Ein Hod" i Masalha, Nur: *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 199-208.
32. Siteret fra <http://www.pmwwatch.org/pmw/snakebite/FamousQuotes.html> (sist sjekket 27.01.07)
33. Jenschaugen, Jørgen: "Eksistensiell historieskrivning" i *Babylon* 2, 2008. (Kommer i oktober 2008).
34. Gilbert, Martin: *The Arab-Israeli Conflict: Its History in Maps*. London 1985, s. 47. Den observante leser vil legge merke til at Gilbert operer med 726.000. Dette er basert på FN's beregning. Benny Morris, som har utført det grundigste arbeidet på feltet bruker "some 700,000". Morris, Benny: *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge 2004. Det er likevel vanligst å bruke 750.000. Se f.eks. Masalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005 og Palumbo, Michael: *The Palestinian Catastrophe*. London 1987.
35. <http://www.un.org/unrwa/publications/index.html> (sist sjekket 13.08.08)
36. Robins, Philip: *A History of Jordan*. Cambridge 2004.
37. Roy, Sara: *The Gaza Strip*. Washington D.C. 2001, ss. 65-102.

38. En del kristne palestinere fikk statsborgerskap i Libanon. Grunnen til dette var at det kristenstyrte libanesiske regimet trengte flere kristne for å opprettholde den etnisk-religiøse balansen. Rougier, Bernard: *Everyday Jihad*. Cambridge, MA 2007, s. 198.
39. Morris, Benny: *Righteous Victims*. New York 2001, s. 372.
40. Fisk, Robert: *Pity the Nation*. Oxford 2001.
41. Sayigh, Rosemary: *Palestinians: From Peasants to Revolutionaries*. London 1979, s. 111.
42. Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997, s. 1.
43. Uttrykket "et land uten folk for et folk uten land" har vært mye omdiskutert. Enkelte tolket dette bokstavelig og trodde at Palestina faktisk var folketomt. Det som egentlig ble ment med uttrykket var at palestinerne var folk, men ikke et folk. Dette har dannet mye av bakgrunnen for flyktningdiskusjonen – Israel har hevdet at palestinerne er arabere (altså ikke et særegent folk) og at de dermed kunne bosette seg hvor som helst i araberverden.
44. Abu-Lughod, Lila og Sa'di, Ahmad H.: "Introduction" i Sa'di, Ahmad H. og Abu-Lughod, Lila (red.): *Nakba: Palestine, 1948, and the Claims of Memory*. New York 2007, ss. 3-24.
45. Jawad, Saleh Abdel: "The Arab Palestinian Narratives of the 1948 War" i Rotberg, Robert I.: *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*. Bloomington 2006, s. 103.
46. Sayigh, Rosemary: *Palestinians: From Peasants to Revolutionaries*. London 1979, ss. 98-136. Masalha, Nur: "Introduction" i Masalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, s. 5; Abu-Sa'ad, Isma'el: "Forced Sedentarisation, Land Rights and Indigenous Resistance: The Palestinian Bedouin in the Negev" i Masalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005, ss. 113-141.
47. Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997, s. 180; Khalid, Rashid: *The Iron Cage*. Boston 2006, ss. 136-139.
48. PLO ble grunnlagt i 1964. Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997, s. 27, 178-180.
49. Sayigh, Rosemary: *Palestinians: From Peasants to Revolutionaries*. London/New Jersey 1991.
50. Sitert i Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997, s. 158.
51. Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997.
52. Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997, s. 29.
53. Abu-Lughod, Lila og Sa'di, Ahmad H.: "Introduction" i Sa'di, Ahmad H. og Abu-Lughod, Lila (red.): *Nakba: Palestine, 1948, and the Claims of Memory*. New York 2007, s. 4; Khalid, Rashid: *The Iron Cage*. Boston 2006, s. 144.
54. Abu-Lughod, Lila og Sa'di, Ahmad H.: "Introduction" i Sa'di, Ahmad H. og Abu-Lughod, Lila (red.): *Nakba: Palestine, 1948, and the Claims of Memory*. New York 2007, s. 4.
55. Sayigh, Rosemary: *Palestinians: From Peasants to Revolutionaries*. London 1979, s. 101.

Bibliografi

- Abdel Jawad, Saleh: "The Arab Palestinian Narratives of the 1948 War" i Rotberg, Robert I.: *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*. Bloomington 2006.
- Ben-Dror, Elad: "The Arab struggle against partition: The international area of summer 1947" i *Middle Eastern Studies*, 43:2, March 2007.
- Butenschøn, Nils: "The paradox of Palestinian self-determination" i Hilal, Jamil (red.): *Where Now for Palestine?* London/New York 2007.
- Cohen, Hillel: "Land, Memory and Identity: The Palestinian Internal Refugees in Israel" i *Refuge* Vol. 21 No. 2, February 2003, ss. 6-13.
- Finkelstein, Norman G.: *Image and Reality of the Israel-Palestine Conflict*. London/New York 2003.
- Fisk, Robert: *Pity the Nation*. Oxford 2001.
- Gilbert, Martin: *The Arab-Israeli Conflict: Its History in Maps*. London 1985.
- International Crisis Group (ICG): *Identity Crisis: Israel and its Arab Citizens*. 4 March 2004.
- Jensehaugen, Jørgen: *Friendship Re-animated. The Israeli-Transjordanian Armistice Negotiations 1948-1949*. Unpublished Master Thesis, University of Oslo/PRIO 2008 (a).
- Jensehaugen, Jørgen: "Eksistensiell historieskrivning" i *Babylon* 2, 2008. (b) (Kommer i oktober 2008)
- Khalidi, Rashid: *Palestinian Identity*. New York 1997.
- Khalid, Rashid: *The Iron Cage*. Boston 2006.
- Khalidi, Rashid: "The Palestinians and 1948: The Underlying Causes of Failure" i Rogan, Eugene L. and Shlaim, Avi: *The War for Palestine*. Cambridge 2002.
- Khalidi, Walid: *All That Remains*. Washington D. C. 1992.
- Khalidi, Walid: "Why did the Palestinian Leave, Revisited" in *Journal of Palestinian Studies* Vol. 34, no.2, Winter 2005.
- Masalha, Nur: *Expulsion of the Palestinians*. Washington D.C. 2001.
- Masalha, Nur (red.): *Catastrophe Remembered*. London/New York 2005.
- Morris, Benny: *Righteous Victims*. New York 2001.
- Morris, Benny: *The Birth of the Palestinian Refugee Problem Revisited*. Cambridge 2004.
- Morris, Benny: *1948*. New Haven 2008.
- Naveh, Eyal: "Identity Construction in Israel through Education in History" i Rotberg, Robert I.: *Israeli and Palestinian Narratives of Conflict*. Bloomington 2006.
- Neff, Donald: *Fallen Pillars: U.S. Policy towards Palestine and Israel since 1945*. Washington D.C. 2002.
- Palumbo, Michael: *The Palestinian Catastrophe*. London 1987.
- Pappe, Ilan: *The Ethnic Cleansing of Palestine*. Oxford 2007.
- <http://www.pmwwatch.org/pmw/snakebite/FamousQuotes.html> (sist sjekket 27.01.07).
- Robins, Philip: *A History of Jordan*. Cambridge 2004.
- Rougier, Bernard: *Everyday Jihad*. Cambridge, MA 2007.
- Roy, Sara: *The Gaza Strip*. Washington D.C. 2001.
- Sa'di, Ahmad H. og Abu-Lughod, Lila (red.): *Nakba: Palestine, 1948, and the Claims of Memory*. New York 2007.
- Sayigh, Rosemary: *Palestinians: From Peasants to Revolutionaries*. London 1979.
- Segev, Tom: *1949: The First Israelis*. New York 1986.
- Shavit, Ari: *Survival of the Fittest? An Interview with Benny Morris*. <http://www.counterpunch.org/shavit01162004.html> (sist sjekket 04.08.2008).
- Shlaim, Avi: *Collisions Across the Jordan*. Oxford 1988.
- Shlaim, Avi: "The debate about 1948" in *International Journal of Middle East Studies* 27, no. 3, Aug. 1995.
- UNRWA: <http://www.un.org/unrwa/publications/index.html> (sist sjekket 13.08.08).